

1

Vraag van Paul

Hoeveel mensen **kennen** we eigenlijk?

Vergeleken met vroeger is onze wereld er een stuk groter op geworden. Maar hoe groot is ons netwerk inmiddels? Op verzoek van *Quest* zochten de Universiteit Utrecht en de Radboud Universiteit het uit.

■ TEKST: MARK TRAA

‘Vrienden’ op sociale media die je nooit in het echt hebt gezien, tellen niet mee

Het lijkt zo’n simpele vraag: hoeveel mensen ken je? Tot je er even over gaat nadenken. Want wie tel je dan mee? Natuurlijk, je familie en vrienden. Maar wat bijvoorbeeld te denken van de buurman verderop in de straat naar wie je af en toe een hand opsteekt? Het meisje bij de bakker? De mensen met wie je via Facebook of Instagram bent verbonden maar die je nooit in het echt hebt gezien?

De meeste wetenschappers die onderzoek doen naar onze relaties met de mensen om ons heen, verstaan onder ‘kennen’ ongeveer hetzelfde. Dat vertelt Beate Volker, hoogleraar sociale netwerken en leefomgeving aan de Universiteit Utrecht. ‘Je weet over en weer hoe de ander heet. En als je diegene op straat tegenkomt, dan zóu je een praatje kunnen aanknopen.’ Een groot deel van de mensen met wie we uitsluitend via sociale media contact hebben valt daarmee af. Maar ja, je moet ergens een grens trekken.

● Wie bel je met een probleem?

Het is sowieso een hele toer om met een verantwoord getal te komen voor het gemiddelde aantal mensen dat we kennen, zegt Volker. Toch gingen zij en collega-onderzoekers Rense Corten (ook Universiteit Utrecht) en Bas Hofstra (Radboud Universiteit) met *Quest* en onderzoeksbureau I&O Research in zee om tot een serieuze schatting te komen. ‘Tot dusver namen we vooral steekproeven in iemands netwerk’, zegt Volker. ‘We vroegen bijvoorbeeld: hoeveel goede vrienden heb je? Hoeveel mensen kun je bellen met een be-

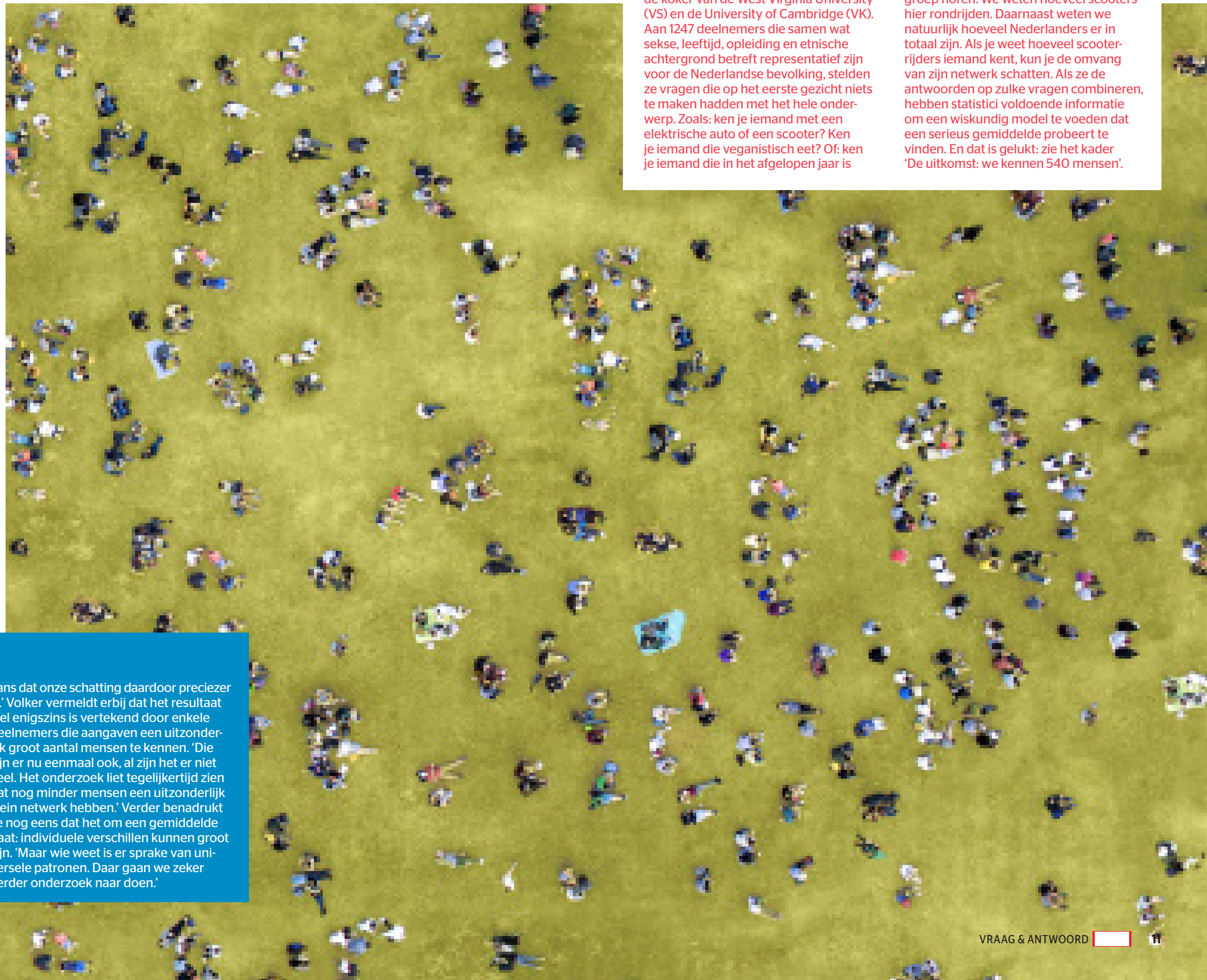
paald probleem? Ook vroegen we mensen om in dagboeken bij te houden hoeveel contacten ze hadden in een bepaalde periode. In het onderzoek dat we nu hebben gedaan, schatten we via ingewikkelder statistische procedures de omvang van netwerken. We vragen aan een representatieve steekproef onder de bevolking hoeveel mensen de ondervraagden kennen in groepen Nederlanders waarvan de omvang al wél bekend is.’ (Ingewikkeld? Zie het kader ‘Hoe werkt het onderzoek?’)

Niet eerder werd het aantal mensen dat volwassen Nederlanders kennen op deze manier becijferd. In de VS is het wel eerder gedaan, maar met minder vragen (en dus een minder ‘zekere’ uitkomst). Daar kwam het gemiddelde netwerk in een studie van de University of Wisconsin en Columbia University in 2011 uit op zo’n 550 personen. Het resultaat, benadrukt Volker, is sowieso een schatting en een gemiddelde. De individuele verschillen kunnen groot zijn. Dagboekonderzoek leverde tot dusver een cijfer op dat kon uiteenlopen van 200 tot 2000. Daarnaast werd alleen gevraagd naar mensen die je op dit moment kent. Oude schoolvriendjes die je na dertig jaar weer tegen het lijf loopt tellen dus niet mee. Ook internetkennissen niet, of mensen die buiten Nederland wonen.

● Zwak contact is belangrijk

Ondanks die beperkingen is dit onderzoek een slimme methode om iets te achterhalen dat je op een directe manier eigenlijk niet kunt meten, vertelt Volker. Het resultaat geeft onder andere inzicht in de verhouding tussen de ‘sterke’ (familie en vrienden) en

Met iemand die je echt kent, zou je een praatje kunnen aanknopen in het park. Dat doe je niet met iemand van wie je alleen het gezicht kent.

Hoe werkt het onderzoek?

Voor het onderzoek gebruikten Beate Volker, Rense Corten en Bas Hofstra computermodellen die aan onder meer de University of Washington (VS) zijn ontwikkeld. Het idee voor deze zogeheten ‘scale up’-methode is al ouder en komt uit de koker van de West Virginia University (VS) en de University of Cambridge (VK). Aan 1247 deelnemers die samen wat sekse, leeftijd, opleiding en etnische achtergrond betreft representatief zijn voor de Nederlandse bevolking, stelden ze vragen die op het eerste gezicht niets te maken hadden met het hele onderwerp. Zoals: ken je iemand met een elektrische auto of een scooter? Ken je iemand die veganistisch eet? Of: Ken je iemand die in het afgelopen jaar is

bevallen van een tweeling? Ook moesten deelnemers uit een hele lijst voornamen aangeven of ze iemand met die naam kenden. De truc, zegt Volker, is dat van de bewuste vragen bekend is hoeveel mensen in ons land tot de betreffende groep horen. We weten hoeveel scooters hier rondrijden. Daarnaast weten we natuurlijk hoeveel Nederlanders er in totaal zijn. Als je weet hoeveel scooterrijders iemand kent, kun je de omvang van zijn netwerk schatten. Als ze de antwoorden op zulke vragen combineren, hebben statistici voldoende informatie om een wiskundig model te voeden dat een serieus gemiddelde probeert te vinden. En dat is gelukt: zie het kader ‘De uitkomst: we kennen 540 mensen’.

De uitkomst: we kennen 540 mensen

Twee dagen ratelden de computers om de gegevens van 1247 Nederlanders van 18 tot 89 jaar te verwerken tot een cijfer dat iets zegt over het aantal mensen dat we gemiddeld kennen. De uitkomst: 540 personen. Dat is een kwart meer dan het aantal zitplaatsen in een lange intercitytrein, ruim de helft van het aantal inwoners van Schiermonnikoog en een honderdste van de capaciteit van de Johan Cruijff Arena. Zoveel mensen kennen we op dit moment gemiddeld bij naam (en zij ons), met zoveel mensen zouden we op straat een praatje kunnen

maken. Socioloog Beate Volker noemt het een ‘superleuk’ resultaat, ook al omdat het zoveel lijkt op de uitkomst van eerder Amerikaans onderzoek, dat uitkwam op 550. ‘Dit zegt iets over de structuur van onze samenleving’, zegt ze. ‘Misschien is de maatschappij zó ingericht dat dit is wat mensen gepresenteerd krijgen. Noem het een sociale horizon.’ Wat haar betreft zou het interessant zijn om te zien hoe de cijfers elders in de wereld liggen. ‘Het is de eerste keer dat dit in Nederland is gedaan. We stelden de deelnemers meer vragen dan de Amerikaanse onderzoekers. Grote

kans dat onze schatting daardoor preciezer is.’ Volker vermeldt erbij dat het resultaat wel enigszins is vertekend door enkele deelnemers die aangaven een uitzonderlijk groot aantal mensen te kennen. ‘Die zijn er nu eenmaal ook, al zijn het er niet veel. Het onderzoek liet tegelijkertijd zien dat nog minder mensen een uitzonderlijk klein netwerk hebben.’ Verder benadrukt ze nog eens dat het om een gemiddelde gaat: individuele verschillen kunnen groot zijn. ‘Maar wie weet is er sprake van universele patronen. Daar gaan we zeker verder onderzoek naar doen.’

Tijdens de lockdown kwamen we minder op straat, en zagen we dus ook minder mensen die anders in het leven staan dan wijzelf.

De 540 mensen die je (grofweg) kent, passen makkelijk met zijn allen op een klein stukje strand.

Juist zwakke relaties, zoals met kennissen of buren, zijn belangrijk voor de samenleving

Wat doet corona met ons netwerk?

Voor onderzoekers die menselijke netwerken bestuderen is een lockdown een wel heel bijzondere situatie. 'Door corona zijn we in onze bubbel van sterke bindingen blijven zitten', zegt socioloog Beate Volker. Noodgedwongen: we zaten thuis met ons gezin en zagen hooguit wat goede vrienden. 'Zwakke bindingen kun je moeilijker onderhouden. Die raken uit zicht. Dat zijn niet de mensen met wie je één op één gaat wandelen.' Nader onderzoek moet nog uitwijzen wat corona met onze netwerken heeft gedaan. Tot dusver

ziet Volker verschijnselen die het belang van zwakke verbintenissen onderstrepen. 'We zien veel polarisering en verharding in de samenleving. Dat past precies in het beeld. Als je niet meer via allerlei zwakke vertakkingen verbonden bent met een groter geheel, dan ben je ook niet meer solidair met anderen. Door zwakke bindingen ken je mensen die geheel anders in het leven staan dan jij. Als dat wegvalt, neemt de solidariteit tegenover mensen die anders zijn af. Je bent namelijk niet meer met ze verbonden.'

'zwakke' bindingen (buren, kennissen en nog verder weg) in ons leven. Desgevraagd zeggen mensen dat ze met ongeveer een dozijn mensen in hun netwerk actief contact hebben. Dit gezelschap van sterke bindingen bestaat voor zo'n dertig procent uit vrienden, nog eens dertig procent is familie en de rest bestaat uit bijvoorbeeld collega's en buren. In de loop van je leven verschuiven die verhoudingen: jongeren hebben meer contact met hun vrienden, ouderen meer met buren.

Voor de zwakke relaties verdienen meer aandacht, vindt Volker. 'Want die zijn cruciaal voor een gemeenschap. Neem de mensen in je straat. Uit al het onderzoek blijkt dat burenrelaties doorgaans erg zwak zijn. Je weet dat iemand op nummer 39 woont en je zwaait even. Maar tegelijkertijd zeggen mensen dat ze een hele leuke buurt hebben.'

Hoe kan dat? 'Het zijn deze bindingen die je het gevoel geven dat je deel uitmaakt van een groter geheel. Mensen vinden dat heerlijk.' En voor de samenleving is het ook erg belangrijk. 'In een maatschappij waarin iedereen alleen drie goede vrienden zou hebben en verder niemand kent, is er geen cohesie. Netwerken zijn altijd heel homogeen, je vrienden lijken heel erg op jou.' Ze hebben meestal overeenkomsten op thema's die jij belangrijk vindt, zoals politieke voorkeur of een voorliefde voor vegetarisch eten. 'Maar jij en je vrienden verschillen doorgaans ook niet meer dan vijf levensjaren, jullie hebben hetzelfde opleidingsniveau en dezelfde etnische achtergrond. Dat laatste heeft uiteraard niet alleen met voorkeuren te maken, maar ook met het feit dat onze samenleving verkokerd is. Je komt gewoon zelden iemand

tegen die écht anders is dan jij. Zwakke bindingen zijn de enige kansen op nog een beetje diversiteit.'

• Een ander geluid is gezond

De zwakkere bindingen zorgen ook voor cognitieve prikkels, zegt Volker. Mensen die verder weg van je staan, dagen je meer uit tot nadenken. Je partner is eerder geneigd met je mee te buigen. Uit studies is al gebleken dat er een direct verband is tussen het welzijn van ouderen en de omvang van hun netwerk. Natuurlijk werkt dat twee kanten op: als je je beter voelt heb je ook meer zin in contact. Maar ook als deelnemers aan een studie langere tijd worden gevolgd, zegt Volker, blijkt dat ze zich echt beter gaan voelen zodra ze zich meer onder de mensen gaan begeven.

Het is nog een brug te ver om te becijferen hoeveel mensen we gedurende ons hele leven kennen. Het aantal nieuwe contacten dat je maakt varieert nogal met de levensfase waarin je je bevindt. Je zou hoogbejaarden kunnen vragen om alle namen op te schrijven van iedereen met wie ze in hun leven een praatje hebben gemaakt. Inderdaad: onbegonnen werk en bovendien onbetrouwbaar. Ook zou er nog meer gerekend kunnen worden aan onze virtuele contacten, want veel mensen zullen het gevoel hebben dat ze sommige van hun virtuele 'vrienden' echt kennen. Uit dit onderzoek is duidelijk geworden hoeveel mensen we gemiddeld kennen. Dat zijn er 540 (zie het kader 'De uitkomst: we kennen 540 mensen'). Volker: 'Het aantal werkelijke contacten ligt natuurlijk hoger. Maar een contact is nog geen kennis.'

mark.traa@quest.nl

Meer kennissen dan vroeger

We weten nu hoeveel mensen we kennen: gemiddeld 540. Maar is dat meer of minder dan vroeger? Over écht vroeger bestaat geen bruikbaar vergelijkingsmateriaal, zegt hoogleraar sociale netwerken Beate Volker. 'Maar vergeleken met twintig jaar geleden vinden we geen enkel verschil in kwaliteit of kwantiteit van de sterke bindingen. We hebben nu evenveel goede vrienden als destijds, gemiddeld zo'n drieënhalf. Er zijn wel meer zwakke bindingen bijgekomen, dat kan haast niet anders. Want we hebben

meer netwerken gekregen die elkaar overlappen.' Dat komt doordat reizen en contact leggen eenvoudiger is geworden. 'Vroeger kwam je iemand uit een andere stad of een ander dorp gewoon amper tegen. Nu wel. Ook zijn we voortdurend in gesprek via sociale media. Het is veel dynamischer geworden. Vroeger had je de kerk, het werk en de kroeg. Dat is echt veranderd. De kerk is minder belangrijk geworden, nu hebben we de sportclub, de boekenclub en de kookclub. En die overlappen elkaar vaak ook nog.'